

Prikaz knjige

Book review

Urlić I, Berger M, Berman A. ŽRTVA, OSVETA I KULTURA OPROSTA. Zagreb: Medicinska naklada; 2014.

Svijet i ljudska povijest prepuni su osvetničke destrukcije. Još je psihoanalitičar Otto Rank izjavio da je želja za osvetom kod ljudi uvijek bila kanalizirana u pogrešnom smjeru, ponajprije prema onima koji nisu ništa skrivili. Prema vulnerabilnijima, slabijima, prema svima koji simboliziraju povrijeđene. Prema žrtvama – onima koje je zapravo jedino i moguće osvetnički napasti.

Osveta ima mnoge forme javljanja, prisutna je u realitetu i u fantaziji. Osvetničko djelovanje može biti impulzivno i iznenadno, ali i dugotrajno, namjerno i pomno iskalkulirano koje ide od izbjegavanja susretanja pogleda s nekim, preko sarkazma, pa sve do tjelesnog nasilja i ubijanja u kojima stradavaju mase.

S druge je strane – oprost. Oprost – kao kompleksna emocija koja čini temelj svih stabilnih interpersonalnih odnosa. Zna se da kultura oprosta ne sadržava banalno, verbalno ispričavanje, »pardoniranje«, (ne)svjesno zaboravljanje ili negaciju događaja. Oprost nije ni akt milosrđa ili pomirenja (iako implicira duhovnu dimenziju), a nije ni lažna moralna superiornost u odnosu na druge. Kultura oprosta, kako navodi prvi autor knjige »Žrtva, osveta i kultura oprosta« profesor Ivan Urlić, treba početi ponajprije od autentičnog priznanja vlastite mračne strane, vlastite destruktivnosti.

Iako bez osude nema ni opraštanja, profesor Urlić nam s izuzetnom senzibilnošću ostavlja mogućnost priznavanja da kultura oprosta ima stanoviti ograničenja, posebice nakon proživljenih trauma koje nadilaze svakodnevnica i uobičajena životna iskustva, poput stradanja u Domovinskom ratu ili holokausta. U tom je smislu bivši izraelski predsjednik Chaim Hertzog u prvom službenome posjetu Njemačkoj i koncentracijskom logoru Bergen-Belsen znakovito izjavio:

»Ne donosim sa sobom ni oprost ni zaborav. Samo mrtvi mogu oprostiti, a živi na to nemaju pravo. U svojim ćemo srcima nositi vječnu uspomenu na mrtve – ne zbog toga kako bismo podnosili trajno neprijateljstvo ili održavali sterilnu i oslabljenu mržnju, nego kako bismo dobili snagu i čvrstoću.«

Unatoč tomu za većinu ljudi fantazije o idealnoj osveti i fantazije o savršenom oprost tek su pusti zahtjev superega. Klajnijanskim rječnikom za davanje i traženje oprosta potreban je izlazak iz paranoidne i dosezanje depresivne pozicije, gledanje svijeta sivim, a ne crno-bijelim naočalama, odnosno mnogo intrapsihičkog rada i preispitivanja s obje strane. Zato je posve jasno da se sposobnost istinskog opraštanja, koliko se god činilo neuhvatljivim ljudskim iskustvom, povezuje s osjećajem samoaktualizacije i s cjelovitošću čovjekove psihe.

No, kad fenomen oprosta postavimo u širi kontekst kao sociopolitičko pitanje kao što implicira tekst u knjizi, ono postaje još kompleksnija zadaća. Tada se pitamo: je li doista autentičan oprost moguć ili je riječ samo o vrsti tzv. pseudooprostu?

Sve su to iznimno polemična pitanja i problemi koje iznose autori knjige profesori Ivan Urlić, Miriam Berger i Avi Berman te ih razrađuju u tri velike cjeline: žrtva, osveta i kultura oprosta. Potkrepljuju ih i kliničkim materijalom u opisanim psihoterapijskim seansama.

U prvom dijelu knjige Avi Berman objašnjava stanje selfa traumatiziranih osoba koje su se u svojoj pasivnoj agresivnosti fiksirale u poziciji žrtve i kod kojih se, kao stabilni aspekt ličnosti, javlja nedostatak empatije za druge, posebice za najbliže. Takav odnos narcističke samookupiranosti i povlačenja, bez osjećaja uzajamnosti i intimnosti, smatra Berman, iscrpljuje komplementarne odnose s drugima. Berman razmatra važnost empatijske usklađenosti u terapiji psihotraumatiziranih i zaključuje kako je važno da žrtva u terapiji uspostavi psihološki bolan i neugodan proces žalovanja. Proces koji svi izbjegavaju, ali je očito jedini zdravi put prema oporavku. Autorica Miriam Berger u drugom dijelu knjige govori o tzv. diskreditiranom osjećaju osetoljubivosti kod traumatiziranih. Navodi važnost prepoznavanja emocija osvete i mogućnost da ih tijekom terapijskog rada, bez obzira na krivnju i sram, žrtva prizna da postoje. U trećem dijelu knjige profesor Ivan Urlić tematizira važnost oprosta, ponajprije putem priznavanja svojega lošeg dijela, spremnosti da se uđe u cipele druge (protivničke) strane te da se na taj način stvori prostor za razvoj kulture opraštanja putem intrapsihičke, interpersonalne i socijalne perspektive.

Knjiga »Žrtva, osveta i kultura oprosta« iznikla je ne samo iz ljudske i intelektualne potrebe njezinih autora nego i iz (strastvene) želje za pisanjem minucioznog, društveno angažiranog teksta, koji će se u okvirima psihoterapije i psihologije vrlo skoro pokazati kao neosporno izazovan, koristan i zahtjevan. Kako bih dokumentirala navedeno stajalište, sjetimo se ponajprije povijesti: u cjelokupnome pisanom opusu Sigmunda Freuda riječ oprost našla se svega pet puta. Melanie Klein je pak govorila o »reparaciji« unutarnjih objekata, a ne o opraštanju, a u »Kliničkom dnevniku«, posljednjem radu psihoanalitičara Sandora Ferenczija koncepcija oprosta spominje se u svezi s traumom tek tri puta. Stoga se na glavne pojmove u knjizi »Žrtva, osveta i kultura oprosta« ne gleda samo kroz filozofsku fasetu nego i kroz sociološku i političku. Tako se intrapsihički rad oprosta transferira na globalnu razinu i postaje pitanje opstanaka grupe i čitavoga (traumatiziranog) društva. Uostalom, oprost su molili mnogi: kolonizatori Južne Afrike od žrtava aparthejda, Australci od Aboridžina, Nijemci od Židova, Amerikanci od Indijanaca. Popis je, znamo, znatno duži. Fenomen oprosta na taj način nadrađa individualnu (personalnu) perspektivu te se prelijeva u univerzalnu.

Oni koji dolaze iz psihoterapijske prakse rada s traumatiziranima znat će da knjiga profesora Urlića i suradnika kontratransferno unosi znatan duhovni nemir, jer se lik žrtve kao protagonista stavlja u širok prostor djelovanja između osvete i oprosta. No, s druge strane, autori su knjige iznimno okrenuti žrtvi (točnije pacijentu) te se u svakoj rečenici njihova djela osjeća traženje (više) razumijevanja za njih, suosjećanja i toliko potrebne pažnje. Zato je ova knjiga ve-

liki prilog razumijevanju psihologije žrtve kao osobe koja je teško duševno bolesna. Knjiga »Žrtva, osveta i kultura oprosta« jest i poput znamenja našega turbulentnog vremena, obilježenog ratom, njegovim transgeneracijskim prijenosom i destrukcijom koja postoji i u vremenu poraća i tranzicije. Uvjerena sam da se uz pomoć dubinskih i ilustrativ-

nih poruka ovog djela možemo suočiti s brojnim uznemirujućim pitanjima današnjice i možda pronaći ključ objašnjenja za našu kaotičnu i uskovitlanu društvenu stvarnost. Pomislimo li da je kultura oprosta važnija od kulture šutnje i samostišavanja, tada smo na dobrom putu »odmrzavanja« svih naših trauma nastalih u prošlosti.

*Doc. dr. sc. Aleksandra Mindoljević Drakulić,
prof. psihologije*

Vijesti News

Hrvatsko društvo za ginekološku endoskopiju HLZ-a

organizira:

16. Hrvatski poslijediplomski tečaj ginekološke kirurgije i endoskopije
s međunarodnim sudjelovanjem I. Kategorije

»Kurt Semm«

Zabok-Sisak, 30. XI. – 4. XII. 2015.

Cijena tečaja: 7600 kn.

Kontakt: prof. dr. sc. Miroslav Kopjar,
tel: 091/4240007, e-mail: mkopjar9@gmail.com,

* * *

16. Simpozij
Hrvatskog društva za ginekološku endoskopiju HLZ-a
i Odjela Ginekologije OB Zabok:

»Kontroverze u minimalnoj invazivnoj ginekološkoj kirurgiji«,

OB Zabok, 4. XII. 2015.

Kotizacija: specijalisti: 700 kn, specijalizanti: 500 kn, umirovljenici: besplatno.

Kontakt: prof. dr. sc. Miroslav Kopjar, tel: 091/4240007, e-mail: mkopjar9@gmail.com,
tajnik: doc. dr. sc. Rajko Fureš: 098/251966.

